

การศึกษาขั้นมูลฐาน

การศึกษานอกระบบในทัศนะของนักการศึกษา

คำว่า " การศึกษานอกระบบ " มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้คำนิยามไว้อย่างกว้างขวางพอสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบคือ กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นการศึกษาคลอบชีวิตที่ทุกคนได้รับภายนอกโรงเรียนปกติ และในทัศนะของนักการศึกษาต่างประเทศ ได้กล่าวถึงการศึกษานอกระบบ ดังนี้

นาย Paul Chang¹ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะที่เด่นของ Non-Formal Education ก็คือ การตอบสนองความต้องการของบุคคล 3 ประเภท โดยไม่คำนึงถึงอายุเป็นเกณฑ์ คือ

1. บุคคลซึ่งไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน และกลายเป็นบุคคลที่อ่าน และเขียนหนังสือไม่ได้
2. บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาบ้าง แต่เหตุผลบางประการได้ออกจากโรงเรียนเสีย
3. บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาระดับหนึ่ง และภายหลังการเข้าทำงานก็มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อตอบสนองความจำเป็นบางอย่าง

ส่วนนาย Griffin² ได้ให้ลักษณะโครงการที่เป็น Non-Formal Education ว่า

¹Chang , Paul , " Comparative Analysis of Non-Formal Education in the Seameo Member Counters " , SEAMEO/SEA DAG Seminar on Non-Formal Education : Final Report , Penang (1971) pp. 168

²Griffin , W.H. " Community Experience As a Non-Formal Complement to Formal Education prepare for the May Conference on NFE , pp. 2.3 , quoted in Arnold Anderson, Problems of Integreting Formal and Non-Formal Education " , SEAMEO/SEA DAG Sememar on Non-Formal Education:Final Report , Penang (1971) , pp. 168

1. โครงการศึกษานอกระบบ โดยปกติแล้ว เป็นโครงการที่เป็นโปรแกรมทางสังคม หรือการพัฒนา หรือการควบคุมโรคมาเลเรีย หรือการศึกษาผู้ใหญ่
2. โครงการศึกษานอกระบบส่วนมากถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีส่วนสนับสนุนให้มีการ เชื่อมโยง หรือความสัมพันธ์ระหว่างการ เรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ซึ่งไม่มีอยู่ในโครงการการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ
3. โครงการซึ่ง เป็นการ เรียนรู้จากประสบการณ์ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการ เป็นผู้นำ และมีการ เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในพฤติกรรม เป็น เป้าหมายสำคัญ
4. โครงการศึกษานอกระบบ ต้องให้ครูและนักเรียนข้ามเส้นแบ่งแยกในเรื่องชาติ ชั้น วรรณะ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และเข้าไปพบกับปัญหา สถานะการณ์ บุคคล และสถาบัน ซึ่งโดยปกติแล้ว เขาไม่มีโอกาสได้พบเห็น
5. โครงการที่จะ เปิดโอกาสให้นัก เรียนได้ ประสบการณ์กว้างขวางภายนอกหลักสูตร ที่ตายตัว

นาย Philip H. Coombs ³ ได้ให้คำนิยาม Non-Formal Education ไว้อย่างกว้างขวางในคำนำของกิจกรรมว่า " เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษา ในระบบโรงเรียนภาคปกติ ไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะจัดขึ้นต่างหาก หรือว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่น ๆ ที่มุ่งบริการแก่ผู้เรียน "

³ Philip H. Coombs , " Non-Formal Education : for Rural Development Strengthening Learning Opportunities for Children and Youth " Interm report prepared by the International Council for Education Development , 1973 pp. 12-13

นอกจากนี้ นาย Philip H. Coombs⁴ ได้นิยามคำว่า Informal Education ไว้ว่า " คือกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งทุกคนได้รับความรู้ ทักษะ ทักษะคติ และความเข้าใจ จากประสบการณ์ประจำวัน และการได้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และสะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ "

นาย F.H. Harbison⁵ ได้ให้คำจำกัดความของ Informal Education ว่า ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะ และ ความรู้ของผู้อยู่ที่ทำงาน และกำลังรับจ้าง หรือทำงานอยู่
2. กิจกรรมที่จัดขึ้นมา เพื่อเตรียมบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะเยาวชน สำหรับการเข้าทำงาน หรือรับจ้างทำงานต่อไป
3. กิจกรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเข้าใจที่อยู่นอกเหนือจากวงการทำงาน

สำหรับนักการศึกษาไทยได้กล่าวถึงการศึกษาในระบบไว้ดังนี้

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์⁶ กล่าวถึงการศึกษาในระบบว่า " เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดไว้ นอกกรอบระบบโรงเรียนปกติโดยทั่วไป อาจจะทำเป็นงานแยก หรือเป็นส่วนประกอบที่

⁴Philip H. Coombs , Attacking Rural Poverty. Baltimore, Md. John Hopkins Press , 1974 . in Teacher College Record , 76, No. 4 (May 1975) , 569-596

⁵Harbison , F.H. " A Human Resource Approach to the Development of African Nations ," Overseas Liaison Committee of the American Council on Educations , 1971 . pp. 11

⁶เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ , "ข้อพิจารณาความแตกต่างของการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ" ครูสารฉบับพิเศษ: การศึกษารูปแบบ (ตุลาคม 2518) , หน้า 21

สำคัญของกิจกรรมใหญ่ ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์ที่จะสนองความต้องการและเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน "

ศาสตราจารย์ ดร. ประชุมสุข อาชาวาร์ุง⁷ กล่าวถึงการศึกษาอรูปนัยไว้ว่า

" การศึกษาอรูปนัย เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบโครงสร้างแน่นอน (Non-Structured) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยไม่เลือกวัย ไม่เลือกเพศ ไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เลือกภูมิหลัง และไม่เลือกสติปัญญา ความสามารถ หรือความถนัด ครอบคลุมถึงการศึกษาที่ไม่มีพิธีรีตรองคว่ำ (Informal Education) เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมจัดกิจกรรมการศึกษาได้ทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน นับเป็นวิชาการศึกษาที่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยอย่างยิ่ง "

รัตนา อุงคสวัสดิ์⁸ กล่าวถึงการศึกษาว่า

" การศึกษาในสังคมมนุษย์แบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ประเภทที่หนึ่ง คือ การศึกษาที่ไม่มีแบบแผน (Informal Education) ซึ่งมนุษย์ได้รับอยู่ทุกวันตั้งแต่เกิดจนสิ้นชีวิต ประเภทที่สองคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) ซึ่งมนุษย์จะได้รับเป็นเวลานานมากน้อยแค่ไหนก็แล้วแต่สภาพของสังคมและโอกาสทางการศึกษากับความสามารถของมนุษย์แต่ละคน ทั้งนี้มนุษย์มีใช้น้อยจะได้รับการศึกษาประเภทนี้ในวัยเด็ก ซึ่งก็คือ การศึกษาภาคบังคับ ประเภทที่สามคือ การศึกษาอรูปนัย (Non-Formal Education) ซึ่งเป็นการศึกษา

⁷ศาสตราจารย์ ดร. ประชุมสุข อาชาวาร์ุง , "การศึกษาอรูปนัย: หลักการและเหตุผล" วารสารฉบับพิเศษ: การศึกษาอรูปนัย (ตุลาคม 2518), หน้า 76

⁸รัตนา อุงคสวัสดิ์ , "เพื่อเข้าใจการศึกษาอรูปนัย" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการการศึกษาอรูปนัย จัดโดย UNICEF และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คว้าความร่วมมือของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 20-24 ตุลาคม 2518 , หน้า 18

ที่มนุษย์อาจได้รับในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตก็ได้ "

คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กล่าวถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนว่า แบ่งแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่มีแบบแผน มีหลักสูตรที่กำหนดไว้แน่นอน เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นให้กับประชาชนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ หลักสูตรประเภทนี้อาจเปรียบเทียบกับการศึกษาในโรงเรียน ตัวอย่างโรงเรียนประเภทนี้ ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่าง ๆ เป็นต้น
2. ประเภทที่มีแบบแผนพอสมควร จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น บางที่ก็จัดเป็นชั้นเรียน บางที่ก็จัดเป็นกลุ่มนอกชั้นเรียน หลักสูตรมักจะจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชน เพื่อมุ่งสอนประชาชนเฉพาะเรื่อง ตัวอย่างการจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทนี้ คือ โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ เป็นต้น
3. ประเภทไม่มีแบบแผน บุคคลที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และระบบนอกระบบโรงเรียนทั้งสองประเภทที่กล่าวข้างต้น อาจได้รับการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าเองโดยอาศัยสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ หรือโดยการอภิปราย การสนทนากับเพื่อน และกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ⁹

นักการศึกษาในต่างประเทศ เรียกการศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนว่า Non-Formal Education และ Informal Education ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) สำหรับนักการศึกษาไทย เรียกการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบ

⁹คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี , รายงานสภาพข้อเท็จจริงของการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2516 (พร.นศร : 2518) , หน้า 4

โรงเรียนว่า " การศึกษานอกโรงเรียน " " การศึกษาที่ไม่มีแบบแผน " และ " การศึกษาอเนกนัย " ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนควรรวมทั้ง การศึกษาที่ไม่มีแบบแผน การศึกษาอเนกนัย และการศึกษานอกโรงเรียน เข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพราะ การศึกษาแบบต่าง ๆ เหล่านี้มีรูปแบบ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน

เมื่อพิจารณาจากคำนิยาม และ คำจำกัดความของนักการศึกษาดังกล่าว พอจะสรุป กิจกรรมทางการศึกษานอกระบบได้ว่า เป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบ โครงสร้างแน่นอน เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยไม่เลือกวัย เพศ ชั้นวรรณะ ไม่เลือกภูมิหลัง และไม่เลือกสติปัญญา ความสามารถ หรือความถนัด ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียนที่ไม่มีแบบแผนด้วย เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ทุกคนทุกคนในสังคมจัดกิจกรรมการศึกษาได้ทั้งในและนอกโรงเรียน

การศึกษานอกระบบในประเทศไทย

✓ สำหรับในประเทศไทยมีกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบที่อาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 5 ประเภท คือ

1. การศึกษาจัดขึ้นสำหรับชนกลุ่มน้อย เพื่อสนองความต้องการ เป็นกรณีพิเศษ เช่น นักโทษ คนพิการ ชาวเขา และรวมถึงการฝึกอบรมระยะสั้น ๆ ทุกชนิดที่จัดขึ้น เป็นกรณีพิเศษ เช่น การอบรมการฝึกพูด อบรมอาชีพ เป็นต้น
2. การศึกษานอกระบบ คือ การให้การศึกษากับผู้ใหญ่ หรือเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน ยังอ่าน-เขียนไม่ได้ หรือลืมการอ่าน-เขียนเพราะจบการศึกษามานาน เช่น โรงเรียนศึกษานอกระบบผู้ใหญ่
3. การศึกษาสำหรับแม่และเด็ก เป็นการศึกษาในครอบครัว
4. การศึกษาในชุมชน เป็นการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งการศึกษาแบบนี้ไม่สามารถสอนในห้องเรียนได้
5. กิจกรรมของสถาบันต่าง ๆ ของเยาวชน ได้แก่ ลูกเสือ อนุภาชาด ยุวกาชาด

หรืออาจเป็นของประชาชนทั่วไป เช่น ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมที่จัดสำหรับคนกลุ่มน้อยให้ได้รับการศึกษานี้ กิจกรรมที่น่าสนใจและมีคุณประโยชน์มากก็คือ การอบรมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ไร้การศึกษาอบรม ไม่รู้หนังสือ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่งก่อนต้องโทษ และประการสำคัญคือความประพฤติไม่ดี มีความบกพร่องทางจิตใจ วิธีการที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการให้การศึกษามอบให้ผู้ต้องขัง เหล่านี้ก็คือ

1. จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ เพื่อสอนวิชาสามัญสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ ดำเนินการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ผลปรากฏว่าทุก ๆ ปี มีผู้ต้องขังสอบไล่ได้ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหลายร้อยคน เช่น ในปี พ.ศ. 2517 สอบไล่ชั้นประถมปีที่ 7 จำนวน 194 คน

2. จัดตั้งโรงเรียนอาชีพศึกษานุปถัมภ์ เพื่อสอนวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง วิชาที่สอนได้แก่ วิชาชีพช่างไม้ วิชาชีพช่างตัดผม วิชาชีพเกษตรกรรม ฯลฯ ในปี พ.ศ. 2517 มีผู้ต้องขังได้รับการอบรมตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และสอบไล่ได้จำนวน 2,442 คน

3. การอบรมศีลธรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อเปลี่ยนนิสัยจิตใจของผู้ต้องขังให้กลับเป็นคนดี มีศีลธรรม โดยใช้วิธีการสอนตามหลักสูตรและระเบียบวิธีของทางคณะสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2517 มีผู้ต้องขังสอบอักษรธรรมตรี โท เอก ได้รวม 1,331 คน

จะเห็นได้ว่านโยบายของกรมราชทัณฑ์พยายามให้ผู้ต้องขังทุกคนได้รับการศึกษาตามความสามารถ และเหมาะสมกับระยะเวลาที่ต้องโทษ ซึ่งเมื่อพ้นโทษไปแล้วบุคคลเหล่านี้จะได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

การศึกษานุปถัมภ์ในประเทศไทย ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษานุปถัมภ์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และมีหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมดำเนินการด้วย อาทิเช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมแรงงาน

กรมประชาสงเคราะห์ โรงเรียนชุมชนกระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

ตามแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) วัตถุประสงค์ของงานการศึกษาผู้ใหญ่ ใ้กำหนดไว้ว่า

1. เพื่อแก้ไขการไม่รู้หนังสือ และป้องกันการลืมนักหนังสือ
2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทักษะในวิชาชีพแก่ประชาชน
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ เป็นคนที่มีประสิทธิภาพของประเทศชาติ

การดำเนินงานของกองการศึกษาผู้ใหญ่ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่จัดเป็นชั้นเรียน สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในชั้นเรียนปกติ มีหลักสูตรเทียบหลักสูตรปกติของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. ประเภทที่จัดหลักสูตรตามความต้องการของประชาชน ได้แก่ การจัดสอนวิชา 4 หมวดวิชา คือ อุตสาหกรรม ธุรกิจ คหกรรม และเกษตรกรรม มีวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนอยู่ คือ ตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม ช่างเครื่องยนต์ ช่างวิทยุ ช่างเชื่อมโลหะ ทอนต้นไม้ ทอนสัตว์ ฯลฯ โดยจัดรูปแบบของโรงเรียนออกเป็น 3 แบบ คือ โรงเรียนผู้ใหญ่ประจำที่ โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ และโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่

3. ประเภทไม่เป็นชั้นเรียน เป็นการส่งเสริมความรู้ให้แก่ประชาชน ที่ดำเนินการอยู่เวลานี้ได้แก่ การจัดทำห้องสมุดประชาชน การจัดทำหนังสือพิมพ์สำหรับชนบท การจัดรายการให้ความรู้ทางสื่อมวลชน

นอกจากนี้กองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ ยังมีโครงการใหม่ ๆ อีก คือ โครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เป็นการให้การศึกษานานใหม่แก่ชาวบ้านในชนบท เพื่อยกระดับความรู้ ความคิด และความเป็นอยู่ โดยการสร้างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับสภาพความเป็น

อยู่ในแต่ละท้องถิ่น โครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนี้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ปัจจุบันมี
นักศึกษาประมาณ 5,000 คน ต่อไปจะขยายโครงการครอบคลุมทั่วทุกเขตการศึกษาของประเทศ

โครงการใหม่อีกโครงการหนึ่งคือ โครงการจัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อ
เป็นแหล่งค้นคว้า แสวงหาความรู้แก่ประชาชนในชนบทที่ห่างไกล เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์¹⁰
ได้กล่าวถึงที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านไว้ว่า

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นโครงการหนึ่งที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญ
ศึกษาจัดดำเนินการอยู่ เพื่อให้เป็นข้อแก้ไขความไม่สมคูลยทางการศึกษาซึ่งมีอยู่มาก โดย
เฉพาะในท้องถิ่นชนบทของประเทศไทย

โครงการนี้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 ในรูปของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อ
ช่วยให้ประชาชนแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความพยายามที่จะปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น

เหตุที่ดำเนินการก็เนื่องจากการได้ตระหนักถึงจำนวนประชากรกว่าร้อยละ 80 ที่อยู่ใน
ชนบทว่า เป็นประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนภาคปกติ ปัญหาที่เป็นอยู่ไม่เพียงแต่ระดับ
การครองชีพต่ำเพียงอย่างเดียว ความเจ็บไข้ได้ป่วย และการขาดโอกาสในการศึกษา
ก็ยังเป็นช่องว่างที่มีให้เห็นอยู่อย่างชัดเจน

ความขาดแคลนโรงเรียนสำหรับคนในชนบทยังเป็นสภาพที่ต้องได้รับการแก้ไข เพราะ
แม้หนังสือที่ใช้อ่านก็เกือบหาไม่ได้ในท้องถิ่นห่างไกลเหล่านั้น ข้อนี้ทำให้เห็นความจำเป็นที่จะ
ต้องหาทางแก้ไขสภาพการดังกล่าว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจึง เป็นโครงการหนึ่งที่จัดดำเนินการ เพื่อใช้การสื่อสาร

¹⁰ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ , ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน : แหล่งหล่อหลอมสำนึก
ทางการเมืองของชาวชนบทไทย , รายงานประกอบคำบรรยายในการสัมมนาบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภูมิภาค ครั้งที่ 1 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 21-23
ตุลาคม 2517 . (พิมพ์โร เนียว)

มวลชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไข โดยมีเป้าหมายของโครงการว่า จะให้เป็นการรายงานข่าวคราวความเป็นไปของสังคม และบ้านเมือง และเป็นการถ่ายทอดความรู้ไปยังประชากรเหล่านั้น เพื่อให้คงไว้ซึ่งระดับความสามารถในการอ่านหนังสือของชาวบ้าน และเพื่อส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่านหนังสืออีกด้วย

ขณะนี้ได้มีการจัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขึ้นในทุกจังหวัดแล้วทั่วประเทศ 1,296 แห่ง ทางกรมสามัญศึกษาได้กำหนดงบประมาณไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาช่วงที่ 3 นี้ ถึง 13,823,280 บาท และตั้งเป้าหมายว่า ในปี พ.ศ. 2519 จะสามารถให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านได้จำนวน 6,122 แห่ง และจะขยายออกไปทุกหมู่บ้านจำนวนประมาณ 46,000 หมู่บ้าน ในระยะเวลา 10 ปี ข้างหน้า

ในการดำเนินการจัดการเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านนี้ ทางกรมสามัญศึกษาที่จะเป็นผู้อุดหนุนให้แต่ละแห่งได้รับหนังสือพิมพ์รายวันแห่งละ 3 ฉบับ โดยตกลงให้เอเยนต์หนังสือพิมพ์ของแต่ละจังหวัด เป็นผู้จัดส่งไปให้จนถึงที่

นอกจากนั้นยังกำหนดว่า จะต้องรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดนั้นด้วย 1 ฉบับ และในการส่งเสริมให้มีหนังสืออ่าน ทางกองการศึกษาผู้ใหญ่ยังได้จัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ผาผนังรายบักษ์ ส่งไปให้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านทุกแห่งด้วย สิ่งตีพิมพ์อื่นของกระทรวง ทบวง กรม ที่จัดทำเผยแพร่ ก็จะได้รับการศึกษาขอให้จัดส่งไปให้ชาวบ้านได้อ่าน ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์นั้นด้วยเช่นกัน

ในการดำเนินงานที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาจัดการกันเอง โดยทำงานร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกรมการในระดับสูงขึ้นไป คือ กรมการระดับจังหวัดและระดับกรม

ทั้งนี้ การที่มีกรมการในระดับหมู่บ้านจะช่วยให้ความต้องการของท้องถิ่นบรรลุผลตรงกับความ เป็นจริง ผลในข้อนี้ ทำให้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านได้รับความนิยมยิ่งขึ้นจากชาว

ชนบท ซึ่งทำให้การจัดการศึกษาในรูปของการศึกษานอกโรงเรียนนี้ ได้ช่วยกระจายการศึกษาไปให้แก่ประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวางขึ้น

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ซึ่งชาวบ้านจะมาอ่านหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่กิจกรรมทางการศึกษาหลายอย่าง เช่น การจับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น การแสดงเรื่องราวที่เป็นความรู้ การหลังไหลของข่าวสารจากสื่อมวลชนหลายชนิดก็กำเนิดขึ้น ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ดังนั้น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจึงเป็นเครื่องมือของการศึกษาในชนบท และผลพลอยได้ที่เกิดขึ้น ยังมีส่วนสนองตอบต่อการ เกิดแหล่งหล่อหลอมทางการ เมืองแก่ชาวบ้านอีกด้วย

การศึกษานอกระบบที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งก็คือ การศึกษาสำหรับแม่ และเด็ก เพราะ ว่าเด็กเป็นผู้ที่ จะเติบโตไปมีบทบาทในสังคม และเป็นพลังสำคัญของชาติในอนาคต ส่วนแม่จะเป็นผู้อบรมซัด เกลา เด็กแต่ เริ่มแรกเกิด เปรียบเสมือนแม่พิมพ์อนาคตของชาติ แต่ในปัจจุบันนี้ การศึกษาสำหรับแม่และเด็กยังได้รับการส่งเสริม น้อยมาก

บทบาทของการศึกษานอกระบบกับเยาวชน

ส่วนกิจกรรมการศึกษานอกระบบสำหรับเยาวชนนั้น นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งเยาวชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคม นับตั้งแต่เยาวชน นิสิตนักศึกษา ได้หันมาสนใจการเมืองการปกครองของประเทศมากยิ่งขึ้น ก็ได้ออกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างมากมายและรวดเร็ว ดังนั้น จึงควรสร้างพื้นฐานการศึกษาสำหรับเยาวชนด้วยการให้การศึกษานอกระบบกับเยาวชนอย่างพอ เพียง

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า

"เยาวชน" หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้หมายความถึง บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

ในสังคมไทยปัจจุบันยอมรับกันว่า เยาวชนมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคง และเสถียรภาพ

ของประเทศ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ทุกคนปรารถนาจะเห็นเยาวชนของเรา เป็นคนที่มี
ความรู้ ความสามารถ เมื่อเติบโตขึ้นไปจะได้ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน เป็นกำลังของกรอบ
ครัว และของประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เรื่องของเยาวชนจึงควรที่จะมีการศึกษาอย่างละ
เอียดถี่ถ้วน เพราะในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า มีเยาวชนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม
มีความประพฤติไม่เหมาะสม / ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เยาวชนมีความประพฤติเสื่อมลงทั้งกาย วาจา
ใจ เป็นจำนวนมาก จากสถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
กลาง กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2517 มีจำนวนถึง 5,024 คน ซึ่งเด็กเหล่านี้ได้ทำ
ความผิดของคำพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นความผิดอาญา คือ ลักทรัพย์ ชิงโจร
ยาเสพติดให้โทษ ทำร้ายร่างกาย และการพนัน เป็นส่วนใหญ่

Hurlock ¹¹ กล่าวว่า " วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญหา และเป็น
วัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ " ดังนั้นวัยรุ่นจึงก่อให้เกิดปัญหาในสังคมได้มากมายหากไม่ได้รับการ
การศึกษาที่ดี แต่การให้การศึกษาแก่วัยรุ่นหรือเยาวชนในโรงเรียนนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะ
ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความประพฤติของเด็กที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ดังนั้น การนำ
การศึกษานอกระบบมาช่วยแก้ปัญหา และให้การศึกษาแก่เยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และ
สามารถทำได้หลายวิธี อาทิเช่น จัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน การใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ
ให้การศึกษาแก่เยาวชน เป็นต้น

จากการประชุมทางวิชาการ " การศึกษารูปนัย " ¹²ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2518 ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมขององค์การ เยาวชนกับการ

¹¹ Elizabeth B. Hurlock , Adolescent Development (New York : McGraw,
Hill Company , Inc., 1946) , pp. 3

¹²การประชุมวิชาการ " การศึกษารูปนัย " รายงานการประชุม : กลุ่มที่ 5-1 วันที่
22 ตุลาคม 2518 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พิมพ์โร เนี่ยว)

ศึกษารูปแบบว่า มีคุณค่าทางการศึกษา คือ

- ใ้ความรู้
- ใ้ประสบการณ์
- มีความสามัคคีกันดีขึ้น
- ฝึกระเบียบวินัย
- ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ฝึกนิสัยที่ดีงาม

องค์การเยาวชนเหล่านี้ มีทั้งในระบบโรงเรียน หรือสถานการศึกษา เช่น ชุมนุมต่าง ๆ ในสถาบันนั้น ๆ และนอกระบบโรงเรียน เช่น ศูนย์เยาวชน ศูนย์การอบรมเยาวชนต่างศาสนา เป็นต้น กิจกรรมขององค์การต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะอยู่ในเมือง หรือชนบท ต่างมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน จะแตกต่างกันก็ตรงที่ องค์การในเมืองจะเน้นความรู้และกีฬา ส่วนองค์การเยาวชนชนบทจะเน้นค่านิยม และความต้องการของชุมชนในชนบทนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ขององค์การ เยาวชนก็คือ

1. เพื่อให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของชาติในอนาคต
2. ช่วยส่งเสริมการศึกษารูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเยาวชนให้ดีขึ้น
4. ฝึกการเป็นผู้นำ
5. ส่งเสริมค่านิยมที่ดีและความชำนาญพิเศษต่าง ๆ
6. ส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
7. ทำให้เยาวชนรู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
8. ทำให้เยาวชนรู้จักทำงานร่วมกัน และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

การจัดการศึกษานอกระบบสำหรับเยาวชนในประเทศไทย

ตามรายงานสภาพข้อเท็จจริงของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของคณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการได้สรุปสภาพการศึกษานอกระบบโรงเรียน พร้อมด้วยรายงานจำนวนหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งมีทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน ในจำนวนหน่วยงานเหล่านี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบของเยาวชนอยู่ด้วยหลายหน่วยงานคือ

1. กองเยาวชนชนบท สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานนี้มีหน้าที่รวมกลุ่มคนหนุ่มสาวภายในชนบทที่อยู่ในเขตเร่งรัดพัฒนาชนบท เพื่อให้เรียนรู้การประกอบอาชีพ และพัฒนาตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นที่ตนอาศัยร่วมกัน ผลงานที่กระทำก็ คือ จัดการศึกษาเพื่ออบรมบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ให้มีความรู้เพิ่มเติมทางด้านอาชีพและให้เป็นผู้นำของหนุ่มสาวในท้องถิ่น¹³

2. สำนักงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี หน่วยงานนี้มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนในชนบท โดยได้วางแนวทางในการดำเนินการอบรมเยาวชนที่มีลักษณะเป็นผู้นำจากแต่ละท้องถิ่นในหลักสูตรระยะยาว 4 ปี ให้เยาวชนที่ได้รับการอบรมสามารถเป็นผู้นำเยาวชน และก่อตั้งกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นของตนเองได้ โครงการฝึกอบรมเยาวชนชนบทของสำนักงานเยาวชนแห่งชาตินี้ ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ 4 ภาค เมื่อปี พ.ศ. 2516 สำนักงานเยาวชนแห่งชาติจะอาศัยโครงการฝึกอบรมเยาวชนชนบทนี้ ฝึกอบรมเยาวชนที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำออกไปเป็นผู้นำทำงานเยาวชนในระดับตำบลให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศรวม 5,000 ตำบล ภายในระยะเวลา 10 ปี ในปัจจุบันนี้ โครงการฝึกอบรมเยาวชนชนบทโดยสำนักงานเยาวชนแห่งชาติรับเยาวชนชนบท เข้าทำการฝึก

¹³คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, *Op.Cit.*, หน้า 66

ละ 100 คน และคาดว่าจะสำเร็จการฝึกประมาณ 80% หากทางรัฐบาลใช้เยาวชนที่สำเร็จจาก การฝึกตามหลักสูตรนี้เป็นผู้นำเยาวชนระดับตำบลแล้ว รัฐบาลจะมีผู้ทำงานเยาวชนระดับตำบลรุ่น แรกในปี 2518 ประมาณ 80 คน ในปี 2519 อีก 160 คน และในปีต่อไปอีก 320 คน ซึ่งถ้า เทียบตามอัตรานี้แล้ว จำนวนผู้ทำงานเยาวชนระดับตำบลก็มีไม่มากพอ หรือผลิตไม่ทัน ทั้งนี้สำนักงาน เยาวชนแห่งชาติมีโครงการขยายการผลิตผู้นำเยาวชนออกไปอีก¹⁴

3. กองสงเคราะห์เด็กและวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย มี หน้าที่งานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ ให้คำแนะนำแก่บิดามารดาและตัวเด็กโดยตรง จัดหางาน ให้เด็กทำ จัดหาโรงเรียนให้เด็กศึกษาเล่าเรียน จัดส่งเด็กเข้าฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ดำเนินการ สอดส่องความประพฤติเด็ก มีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบในการให้การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้แก่

- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกล็ด
- สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหนองคาย
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่
- สถานเยาวชนบ้านห้วยโข่ง
- สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิธิดามหาราช

นอกจากนี้ยังมีสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน เด็กหญิง ฯลฯ อีก 8 แห่ง อยู่ในความรับ รับผิดชอบ แต่มีได้ฝึกอบรมค้นคว้าวิจัยให้¹⁵

¹⁴ Ibid., หน้า 71-72

¹⁵ Ibid., หน้า 139-140

4. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง กรมศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง มีหน้าที่ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล โดยให้การฝึกอบรมทั้งด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพระยะสั้นสาขาต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีโอกาสศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพได้ และให้ได้รับการอบรมสั่งสอน เพื่อจะได้กลับตัว เป็นพล เมืองดีในอนาคต¹⁶

สำหรับหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในประเทศไทย ได้แก่

มูลนิธิอนุเคราะห์เด็กให้การศึกษาวินิจฉัยและวิชาพื้นฐานทางอาชีพแก่เด็กพิการทั่ว ๆ ไป เพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามอัธยาศัย มีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ ศูนย์บริการเด็กพิการ และโรงเรียนศรีสังวาลย์¹⁷

ศูนย์เยาวชนต่าง ๆ มักจะจัดการศึกษาในลักษณะไม่เป็นแบบแผน เป็นการให้การศึกษานอกโรงเรียนผ่านสื่อมวลชน หอสมุด กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการจัดแสดงนิทรรศการ ปาฐกถา โต้เวที บรรยาย เป็นต้น ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนในรูปของศูนย์เยาวชนคือ

ศูนย์เยาวชน เทศบาล เมืองฉะเชิงเทรา

ศูนย์เยาวชน เทศบาล เมืองสุพรรณบุรี

ศูนย์เยาวชน เทศบาล เมืองหนองคาย

ศูนย์เยาวชน เทศบาล เมืองจันทบุรี

ศูนย์เยาวชน เขานิวเวอทัศน์

ศูนย์เยาวชน สุรนารี

ศูนย์เยาวชน เทศบาล เมืองตรัง¹⁸

¹⁶ Ibid., หน้า 214

¹⁷ Ibid., หน้า 235

¹⁸ Ibid., หน้า 247

หน่วยงานประเภทโรงเรียนเผยแพร่ศาสนาสำหรับเยาวชน ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนเหล่านี้มีหน้าที่ให้การศึกษาค้นธรรมแก่เด็กและเยาวชนทั่วไปที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธรูปตามสมควรแก่วัยของตน
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
3. เพื่อปลูกฝังศีลธรรม และวัฒนธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธรูปศาสนา
5. เพื่อให้เด็กและเยาวชนเห็นว่าตนมีหน้าที่ต้องบำรุงพระพุทธรูปศาสนา

หน่วยงานประเภทนี้ ได้แก่

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดพระแก้ว อ. เมือง จ. เชียงราย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดคอนรัก อ. เมือง จ. สงขลา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดหลวงปรีชากุล อ. เมือง จ. ปราจีนบุรี

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดพระโยค อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดคูหาสวรรค์ อ. เมือง จ. พัทลุง

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดโพธิ์สมภรณ์ อ. เมือง จ. อุดรธานี

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดศรีสุทธาวาส อ. เมือง จ. เลย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดกลาง อ. เมือง จ. สุรินทร์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดชีราลงกรณ์ อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดหงส์ประดิษฐาราม อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดพระบรมธาตุ อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์วัดอุดมวิทยา อ. เมือง จ. ปราจีนบุรี

หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์วัดปากน้ำ อ. อัมพวา จ. สมุทรสงคราม

หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะยูเียวักเพ็ชรสมุทร อ. เมือง จ.สมุทรสงคราม
หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะยูเียวักพระศรีรัตนมหาธาตุ อ. เมือง จ.พิษณุโลก
ยุวพุทธนิสมาคมหล่มสัก อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์
ยุวพุทธนิสมาคมลพบุรี อ. เมือง จ.ลพบุรี
ยุวพุทธนิสมาคมวัดควนวิเศษ อ. เมือง จ.ตรัง¹⁹

บทบาทของสื่อมวลชนทางการศึกษา

สื่อมวลชน เป็นวิธีให้การศึกษากับประชาชนแบบหนึ่ง สื่อสารมวลชนอาจจะสามารถทำหน้าที่ให้การศึกษานอกโรงเรียนกับประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะการศึกษานอกโรงเรียนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนในทุก ๆ ด้าน²⁰ กล่าวคือ

ทางด้าน เศรษฐกิจและเทคโนโลยี เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนใ้รู้จักวิธีเพิ่มผลผลิต โดยการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการร่วมมือกันแก้ปัญหาโดยใช้ชบวนการรวมกลุ่ม เน้นการพัฒนา เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม เน้นการอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมไทย และการสร้างสรรวัฒนธรรมสมัยใหม่ขึ้นตามความเจริญเติบโตของระบบสังคมแบบใหม่

ทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข เน้นการศึกษาให้ประชาชนรู้จักอ่านออกเขียนได้ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชนให้อยู่ในสภาพดี สามารถเป็นพลังกาย พลังใจและพลังความคิด

¹⁹ Ibid., หน้า 250-251

²⁰ วิรุทธ วิเชียรโชติ, "สื่อมวลชนกับช่องว่างทางการศึกษา" เอกสารประกอบการสัมมนาสื่อมวลชนกับการศึกษา พ.ศ. 2516 แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับนิคมสารปาจารย์สาร, (พิมพ์โร เนียว)

ให้กับการพัฒนาประเทศไทยได้อย่างดี

ทางด้านการเมืองและการปกครอง เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนมีความสนใจในกิจการของการปกครองบ้านเมือง โดยการมีส่วนร่วมในขบวนการเมืองและการปกครองอย่างใกล้ชิดในทุกระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นในระดับของการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล เป็นต้น

ทางด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนสนใจและช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิ และประเพณีการใช้สิ่งเหล่านั้น ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้คงงามตามธรรมชาติ

ดร. สมควร กวียะ กล่าวในการบรรยายที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า

" วิธีการอันหนึ่งที่จะช่วยให้สื่อมวลชนมีบทบาททางการศึกษาให้มากขึ้น คือ เราต้องเริ่มต้นจากโรงเรียน ไม่ใช่เริ่มต้นจากรัฐบาล โดยการนำเอาสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์มาใช้ในโรงเรียน ในต่างประเทศมีหลายประเทศที่ทำแล้ว โดยให้นำเอาหนังสือพิมพ์มาใช้ในห้องเรียนและประกอบการสอน เช่น สวีเดน สหรัฐอเมริกา คานาดา ญี่ปุ่น อิตาลี สวิสเซอร์แลนด์และฝรั่งเศส ได้มีการใช้อย่างจริงจังแล้ว " 21

นอกจากการนำสื่อมวลชนมาใช้ในโรงเรียนแล้ว เราสามารถนำสื่อมวลชนมาใช้เพื่อการศึกษาศาหรับสาธารณชนทั่วไปได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมระบอบประชาธิปไตย " หนังสือพิมพ์มิใช่เป็นเพียงกระดาษพิมพ์บอกข่าวให้สาธารณชนได้ทราบเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อช่วยเผยแพร่ความคิดเห็นของมหาชนที่มีต่อเรื่องราวและปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งทำให้ความคิดเห็นดังกล่าวได้กลายเป็น

21 สมควร กวียะ ดร., "บทบาทของสื่อมวลชนในด้านการศึกษาคือสังคมไทยปัจจุบัน" รายงานประกอบคำบรรยายในการสัมมนา เรื่องบทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคมไทย จัดโดยแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 25 สิงหาคม 2518

เป็นมติดินหาชนในที่สุดอีกด้วย เห็นได้ชัดว่าบทบาทของหนังสือพิมพ์ประการหลังนี้เป็นบทบาทที่มีความสำคัญมาก "22

ดร. เกษม สิริสัมพันธ์ กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษาว่า " ถ้ามองการศึกษาในรูปมวลชนแล้ว หนังสือพิมพ์ใหม่ที่เกิดขึ้น แต่ไม่ใช่เข้ามาแทนการศึกษาในระบบโรงเรียน ต้องมีระบบการศึกษาขึ้นใหม่ และอาจจะจัดหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไปแล้ว "23

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน ก็กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการศึกษาว่า

" สื่อมวลชน เปรียบเหมือนสะพาน เชื่อมโยงห้องเรียนกับโลกภายนอกให้มาบรรจบพบกัน ให้มีความใกล้ชิดกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สื่อสารมวลชนจะเป็นเสมือนประตูที่จะเปิดให้ห้องเรียนนั้นหันไปสู่สังคม หันไปสู่โลกของความจริงมากยิ่งขึ้น บทบาทของสื่อมวลชนในการศึกษาจึงมีมาก และอย่างสำคัญโดยนัยที่กล่าวมานี้เอง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครู นักเรียน ผู้บริหาร และบุคคลอื่น ๆ ในวงการของห้องเรียน และโรงเรียนจะต้องยอมรับความสำคัญของสื่อสารมวลชนมากขึ้น และเห็นว่าสื่อสารมวลชนเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญของการศึกษา ในอันที่จะเชื่อมโยงให้ห้องเรียนมีความใกล้ชิดกับชีวิตจริงดังกล่าว "24

22 กระมล ทองธรรมชาติ คร., "เสรีภาพและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์" รายงานประกอบคำบรรยายในการสัมมนาบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค จัดโดยคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518

23 เกษม สิริสัมพันธ์ คร., "สื่อมวลชน" หนังสือสัมมนาเรื่องควรจะให้สื่อสารมวลชนมีบทบาทต่อการศึกษาอย่างไร (แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา, วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, 2516) หน้า 30-34

24 ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, "บทบาทของสื่อมวลชนในการศึกษา" เอกสารประกอบการสัมมนาสื่อมวลชนกับการศึกษา พ.ศ. 2516, แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับนิตยสารปาจารย์สาร (พิมพ์โร เนียว)

สำหรับเยาวชนในปัจจุบัน สื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยให้การศึกษา
กับเยาวชน เพราะเยาวชนเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโต เป็นวัยที่ควรปลูกฝังความคิด
ทัศนคติที่ดี และในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายนั้น หนังสือพิมพ์นับว่าเป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งที่ใกล้
ชิดกับเยาวชน หนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างกับวิทยุกระจายเสียง และ วิทยุโทรทัศน์
หลายประการ ชาย อุบล เชนประชาธิกร²⁵ ได้เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหนังสือ
พิมพ์ กับ วิทยุกระจายเสียง และ วิทยุโทรทัศน์ ไว้ดังนี้

หนังสือพิมพ์	วิทยุและโทรทัศน์
1. เก็บเป็นหลักฐานไต่ถ้อยยืน	1. ฟังแล้วหมดไป
2. ไขข้อข้องเท็จจริงได้ แกะไขได้	2. ทดสอบไต่ถาม
3. อ่านเมื่อใดก็ได้ตามความสะดวก	3. รับได้เฉพาะเวลากำหนด
4. สามารถให้ชาวละเอียดยกว่า และ ติดตามข่าวได้เสมอ ถ้าหากมี เนื้อหาข่าวที่ฉบับพิเศษได้	4. ทำไม่ได้เพราะติดขัดด้วยเวลา
5. เอกชนเป็นเจ้าของ ฉะนั้นจึงมี ความคิดแตกต่างกันได้มาก	5. เป็นของส่วนราชการ ความเห็นจึง สอดคล้องไม่แตกต่างกัน
6. เปิดโอกาสรับความคิดเห็นและ คำร้องทุกข์ของราษฎรได้มากกว่า	6. ทำไม่ได้มากกว่าเท่า

²⁵ชาย อุบล เชนประชาธิกร , การหนังสือพิมพ์ , (พระนคร : โรงพิมพ์ทองถิ่น
กรมการปกครอง , 2511) , หน้า 21

ในด้านการศึกษา หนังสือพิมพ์มีบทบาทในฐานะ เป็นอุปกรณ์ และ เป็นคู่มือในการสอนวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษาค้นคว้าการใช้ข่าวมาเป็นหัวข้อในการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เพราะตำราในห้องสมุดตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มักมีจำนวนไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ข่าวหนังสือพิมพ์ยังมีคุณค่าด้านต่าง ๆ อีก คือ

1. ทันต่อเหตุการณ์ (Up to date)²⁶ เป็นคุณค่าที่ไม่มีหนังสือตำราอื่นใดทำได้เหมือน กล่าวคือ เสนอข่าวใหม่ ทันต่อเหตุการณ์ เช่น การค้นพบวิทยาการใหม่ ๆ จะปรากฏข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ก่อนจะนำมารวบรวมพิมพ์เป็นหนังสือตำรา

2. ความเที่ยงตรง (Accurate)²⁷ ข่าวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ผู้เขียนได้มาจากแหล่งเดิม (Primary Source) ย่อมจะมีความเที่ยงตรง หากผู้เขียนไม่บิดเบือน

3. ข่าวในหนังสือพิมพ์ จะหาอ่านจากหนังสืออื่นไม่ได้ และนอกจากข่าวการเมือง และข่าวเหตุการณ์ทั่วไปแล้ว ยังมีข่าวสังคม ข่าวเกี่ยวกับบุคคลต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล เกี่ยวกับชีวประวัติได้อย่างดี²⁸

➤ 4. "หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องวัดได้ว่าชุมชนใดมีขนาด และระดับการศึกษาที่พอสมควรหรือไม่ องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในประเทศไทยได้ทำสถิติไว้ว่า ประชากร 100 คน ถ้ามีวิทยุฟัง 3 เครื่อง มีที่นั่งดูภาพยนตร์ 6 ที่ มี

²⁶ Robert W. Murphey , How and where to look it up , (New York : McGraw - Hill , 1958) , pp. 137

²⁷ Ibid. , pp. 137

²⁸ Ibid. , pp. 138

หนังสือพิมพ์อ่าน 5 ฉบับ แสดงว่าชุมชนนั้นมีการศึกษาคือพอสมควร "29 ทั้งนี้เพราะ " การศึกษามีได้หมายถึง การเรียนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรในชั้นเรียน เท่านั้น แต่หมายถึงการเรียนรูจากประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วย เช่น จากการอ่านหนังสือพิมพ์ "30 ถ้าหากจะพิจารณาว่าข่าวจากหนังสือพิมพ์มีประโยชน์ต่อการศึกษา เพียงใด จะเห็นได้ว่า

1. ช่วยให้เกิดความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์ของโลก
2. ช่วยให้ทราบเรื่องราว สารคดีที่เกี่ยวกับความสำเร็จ ความพ่ายแพ้ของบุคคลสำคัญต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นเรื่องปลุกย่อนอกตำราเรียน
3. ข่าวอาชญากรรม เป็นตัวอย่างที่ดีในการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม และความประพฤติ เป็นประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมของสังคม เป็นส่วนของการศึกษาค้นคว้าวิจัย และช่วยสร้างทัศนคติในการดำรงชีวิตให้แก่เด็กด้วย
4. เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องได้โดยตรง โดยเฉพาะการเรียนภาษาไทย และสังคมศึกษา เช่น อาจใช้ประกอบเนื้อหาการสอน ใช้เพิ่มพูนความรู้รอบตัว
5. เป็นเครื่องนำทางในชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไป³¹ เป็นบทเรียนให้คิดสอนใจ โดยให้ผู้อ่านได้ศึกษา และตรวจจากข่าวที่น่าเสนอ นับเป็นบทเรียนที่ไม่มีในหลักสูตร

²⁹ช.ทวีพูล , หนังสือพิมพ์กับการศึกษา "วารสาร ส.น.ท." (ฉบับลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2518) , หน้า 25

³⁰Emercy , Edwin and Joint Author , Introduction to Mass Communication (2nd , ed New York and Toronto : Dodd, Meed & Co., Evc. (1965) , pp. 174

³¹Schramm, Wilbur, Mass Communications. (Urbana, Ill:University of Illinois Press , 1949) pp. 4

Edwin Emery 32 กล่าวไว้ว่า " ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายนั้น หนังสือพิมพ์ มีบทบาท และ อิทธิพลต่อการศึกษามากที่สุด " บทความ และ สารคดี ในหนังสือพิมพ์มักจะมีเนื้อหาครอบคลุมหลายวิชา เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเองตามต้องการ หนังสือพิมพ์รายวันนับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชนในนครหลวง ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์รายวันจึงเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้การศึกษานอกระบบกับประชาชน

ในนครหลวง เยาวชนทุกคนไม่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนแต่ทุกคนมีโอกาสอ่านหนังสือพิมพ์ และในหนังสือพิมพ์ ผู้อ่านจะพบความรู้ทั้งทางด้านการเมือง ทางเศรษฐกิจ ศิลปกรรมจรรยา วิทยาศาสตร์ ฯลฯ สำหรับเยาวชนแล้ว หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนบิดามารดา อาจารย์ ที่ปรึกษา โรงเรียน รวมอยู่ในที่เดียวกัน ดังคำกล่าวของ Beecher ว่า " Newspapers are the schoolmasters of the common people that endless book , the newspaper , is our national glory."³³

หนังสือพิมพ์ที่ดี มีคุณภาพเหมาะสมกับเยาวชนจะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ชีวิตค่านิยมต่างๆ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความคิด ความทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการปรับตัวเข้ากับสังคม ทั้งยังส่งเสริมทัศนคติที่ดีแก่เยาวชนด้วย

ในยุโรปได้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์สำหรับเด็กในวัยเรียนระดับชั้นต่าง ๆ ซึ่งเด็กมี

³² Edwin Emery , Introduction to Mass Communication , (Dodd , Meed & Co., U.S.A., 1966) pp. 1174

³³ Henryward Beecher , "The Press" , Proverbs from Plymouth Pulpit, The Home Book of Quatations , Burton Stewennoon , (ed) , (Dodd - Meed & Company New York , 1956) , pp. 1602

ความสนใจหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มาก โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษมีหนังสือพิมพ์สำหรับเด็กเป็นจำนวนมาก และจัดสำหรับเด็กตั้งแต่อายุ 8 ขวบเป็นต้นไป หนังสือพิมพ์สำหรับเด็กเล็กส่วนมากอยู่ในความควบคุมของครู ในบางประเทศ รัฐบาลเป็นผู้ส่งเสริม ควบคุม และช่วยเหลือทางการเงินแก่หนังสือพิมพ์อีกด้วย

เนื้อหาในหนังสือพิมพ์สำหรับเด็กแต่ละวัย ให้นำเอาเรื่องราวที่เด็กสนใจมาประยุกต์เข้ากับสิ่งที่จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าที่จะให้เด็กได้รับ เช่น เรื่องสืบเนื่องจากการผจญภัยระหว่างสงคราม เรื่องการสืบสวน เรื่องเกร็ดความรู้ต่าง ๆ อาจดัดแปลงเป็นภาพการ์ตูน การตอบปัญหา เพื่อทำให้เด็กสนใจหนังสือพิมพ์ สำหรับเด็กวัย 13 ขวบขึ้นไป ก็มีการสอดแทรกความรู้เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นการฝึกนิสัยรักการอ่าน และกระตุ้นที่จะรู้เรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์บ้านเมืองตั้งแต่ในวัยเด็ก³⁴

"ในสหรัฐอเมริกา ได้ปรากฏว่าครูตามโรงเรียนจำนวนมาก ต้องการให้เด็กนักเรียนอ่านหนังสือพิมพ์ หรือ นิตยสารข่าว ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรทางสังคมศาสตร์ ทั้งยังเป็นการช่วยนักเรียนให้เรียนรู้ถึงการที่จะประเมิน และกลั่นกรองข่าวที่ได้รับ"³⁵

34 เสรีพร พันธวังมี , "หนังสือพิมพ์ให้อะไรกับการศึกษา" , เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาความรู้ทั่วไปทางสื่อสารมวลชน , แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , (ตุลาคม 2517) , หน้า 1-2

35 William A Nesbitt , Interpreting The Newspaper in the Classroom ; (Foreign News and World Views , Foreign Policy Association , United States of America , 1971) , p. 77

ในรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการศึกษา ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์กับการศึกษาว่า หนังสือพิมพ์ควรร่วมมือกับรัฐบาล ทั้งในฐานะเป็นตัวกลางนำข้อมูลที่ทันสมัยเหตุการณ์ไปสู่ประชาชน และเป็นผู้ให้การศึกษแก่ประชาชนด้วย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น และช่วยให้คนอ่านหนังสือคล่องขึ้น และรัฐบาลควรดำเนินมาตรการ เพื่อให้หนังสือพิมพ์และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ มีบทบาทให้การศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้นโดยส่งเสริมการจัดทำเนื้อหาที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การวางแผนครอบครัว การเลี้ยงดูเด็ก การรักษาสุขภาพ ความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นต้น³⁶

เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด Samuel Beckoff³⁷ จึงเสนอหลักการอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. พยายามหาเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน
2. เลือกอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับที่ดีที่สุด ซึ่งใดแก่หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวยุติธรรม น่านอน และละเอียดละออ หน้าบรรณาธิการควรอย่างยิ่งที่ต้องอ่าน
3. เลือกอ่านเรื่องที่มีคุณค่า อย่าเลือกอ่านเฉพาะเรื่องราวที่สนใจเพียงอย่างเดียว
4. ข่าวหรือคอลัมน์ใดที่เห็นว่าสำคัญและน่าสนใจ ควรอุทิศเวลาอ่านให้มากกว่าเรื่องราวที่สำคัญและน่าสนใจรองลงมา

³⁶ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการศึกษา , "สภาพของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา" การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม , (รายงานเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี , 2517) , หน้า 152

³⁷ Samuel Beckoff , Newspapers , (Oxford Communication Arts. Series, Department of English Long Island City High School , New York City Oxford Book , 1965) , p. 6-10

5. อ่านอย่างระมัดระวังและพิถีพิถัน มีวิจารณ์และเหตุผล โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรมและนโยบายการเมือง อย่างกว้างขวาง เชื่อว่าประชาชนเชื่อทุกกรณี

6. วางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงในข้อใด ๆ

7. ควรติดตามอ่านข่าวสำคัญให้ต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ค่อนข้าง

8. ไม่ควรเชื่อข่าวทั้งหมดโดยสิ้นเชิง พยายามตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น หรือจากสื่อมวลชนประเภทอื่นบ้างในบางโอกาส

ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย

ดูจะเป็นการยากที่จะตอบคำถามที่ว่าใคร เป็นผู้ก่อกำเนิดการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย เพราะมีบุคคลหลายท่านเกี่ยวพันอยู่ ถ้าเราจะยกย่องผู้ประดิษฐ์ตัวพิมพ์ไทยว่าดั่งปราศจากท่านเสีย การพิมพ์ในประเทศไทยก็คงจะเกิดขึ้นมิได้ เราก็ควรจะยกย่องนาง Ann Hazeltine Judson หรือ ร.อ. James Low³⁸ ถ้าเราจะยกย่องผู้ออกหนังสือพิมพ์คนแรกในประเทศไทย ทั้งยังเป็นผู้พิมพ์เอกสารต่าง ๆ ทั้งทางศาสนา วรรณคดี ตลอดจนเอกสารราชการเป็นท่านแรก เราก็ควรจะยกย่องหมอ Dan Beach Bradley เพราะนอกจากหมอจะเป็นผู้ออกบางกอกรีคอร์เดอร์ หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของเมืองไทย (และออกเป็นภาษาไทย) แล้ว หมอยังเป็นผู้พิมพ์ใบประกาศห้ามสูบบุหรี่ อันเป็นเอกสารราชการที่ถูกพิมพ์เป็นฉบับแรกของเมืองไทยตามพระราชโองการของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย หมอบรัดเลย์เป็นเจ้าของโรงพิมพ์แห่งแรกของเมืองไทย เข้ามาจากสิงคโปร์ในปี พ.ศ. 2379 ทั้งยังคัดแปลงตัวพิมพ์เหล่านั้นให้ดูสวย

38. ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ว่า ระหว่างนาง Ann Hazeltine Judson และ . . .
ร.อ. James Low ใคร เป็นผู้ประดิษฐ์ตัวพิมพ์ไทยก่อนกันแน่

งานยิ่งขึ้นได้สำเร็จ ในปี พ.ศ. 2380 หมอบรัดเลสามารถหล่อตัวพิมพ์ได้เองเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2384

แต่การที่จะให้หมอบรัดเล เป็นผู้ก่อกำเนิด หรือบิดาของการหนังสือพิมพ์ไทยนั้นดูเหมือนว่ายังมีหลายท่านที่ตั้งข้อรังเกียจอยู่ด้วยหมอบรัดเล เป็นฝรั่ง จึงมีบางท่านยกย่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าเป็นองค์อุปถัมภ์การหนังสือพิมพ์ไทยมาตั้งแต่สมัยยังทรงเป็น เจ้าฟ้ามงกุฎ ทรงเป็นผู้ริเริ่มให้พิมพ์หมายเหตุประกาศที่มีชื่อว่า " ราชกิจจานุเบกษา " เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2451 แต่พิมพ์ออกมาได้ปีเดียวก็ล้มเลิกไป เพราะไม่ทรงมีเวลาบริหาร จึงเปลี่ยนเป็นการออกหมายประกาศคล้ายใบปลิวแจกจ่ายตามกระทรวงทบวงกรม และนำไปปิดไว้ในที่ชุมนุมชนแทนข่าวประกาศเรื่อยมา จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการออกราชกิจจานุเบกษาอีกครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ยังทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ตั้งโรงพิมพ์ขึ้น คือ โรงพิมพ์อักษรพิมพ์การ ณ วัดบวรนิเวศน์

แต่มีบางท่านตั้งข้อสงสัยเถกว่า ราชกิจจานุเบกษานั้นมิใช่หนังสือพิมพ์ ว่าเป็นเพียงหนังสือที่ออกประกาศของราชการรวมทั้งกฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้ประชาชนได้ทราบกระแสน้ำที่ถูกต้อง ราชกิจจานุเบกษามีชื่อเป็นหนังสือบอกข่าวที่เกิดขึ้นประจำวัน เช่นหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน ทั้งการออกก็ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าเป็นรายวัน หรือรายบักษ์ หรือรายเดือน ทั้งยังแจกฟรีโดยไม่เสียสตางค์ นักประวัติศาสตร์บางท่านจึงให้ข้อคิดว่า พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ ผู้ทรงออกหนังสือพิมพ์ศรีโฆวาท เมื่อปี พ.ศ. 2417 ควรจะเป็นคนไทยคนแรกที่ออกหนังสือพิมพ์ไทยมากกว่า

หากจะวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงทั้งหลายแล้ว จะเห็นได้ว่ามีบุคคลหลายท่านที่ไ้ช่วยกันสรรค์สร้างหนังสือพิมพ์ไทยขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงสมัยต้นรัชกาลที่ 5 เราต่างก็ยอมรับว่า ฝรั่งต่างชาติมีอิทธิพลในการทำหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมาก เพราะวิชากรหนังสือพิมพ์เรารับมาจากต่างชาติมาตั้งแต่ต้น

หมอบรัด เล่าหาหนังสือพิมพ์ตามแบบของชาวอเมริกัน หนังสือพิมพ์ครูโธวาทก็เลียนแบบ
ฝรั่งอย่างเห็นได้ชัด แม้กระทั่งศัพท์ที่ใช้ก็มีหลายคำที่ทับศัพท์ฝรั่ง ข้อสรุปสำหรับปัญหา
ที่ว่าใคร เป็นผู้ก่อกำเนิดการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ในที่นี้ก็คือว่า หากเราไม่ยอมรับ
หมอบรัด เล เป็นบิดาของการหนังสือพิมพ์ไทย เนื่องจากท่านเป็นฝรั่งแล้ว ก็จะต้องตี
ความแรงที่ว่า ผู้ก่อกำเนิดการหนังสือพิมพ์ไทยนั้นมีหลายท่านด้วยกัน ต่างก็โต้พยายาม
ก่อตั้งฐานของการหนังสือพิมพ์ไทยขึ้นมา และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่มีความจำเป็นอันใด
ที่เราจะต้องไปแสวงหาว่าใคร เป็นบิดา หรือพระราชบิดาแห่งการหนังสือพิมพ์ไทยแต่
เพียงผู้เดียว

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บางกอกรีคอร์เดอร์ เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของไทย
และออกเป็นภาษาไทยด้วย มีคนช่วยหมอบรัดเลออกหนังสือพิมพ์ฉบับนี้หลายคนด้วยกันแต่ไม่
ปรากฏนาม บางกอกรีคอร์เดอร์ ประสมอุปสรรคในสมัยรัชกาลที่ 3 คือชาคทุนหนึ่ง
และเพราะขุนนางไทยในสมัยนั้นไม่สนับสนุนหนังสือที่ชาคทุนนั้นอาจจะเข้าใจได้ง่าย
ว่าเป็นเพราะสมัยนั้นการหนังสือพิมพ์ยังไม่แพร่หลาย คนไทยยังไม่ค่อยรู้ว่าหนังสือพิมพ์
มีประโยชน์อย่างไร และยังไม่ค่อยสนใจข่าวคราวทั่วไปของคนบางกอกเท่าไร เพราะ
เป็นยุคที่บ้านเมืองสงบ การทำมาหากินเป็นไปอย่างปกติธรรมดา อีกทั้งคนไทยยังไม่
ไม่ค่อยรู้หนังสือ หนังสือพิมพ์ของหมอบรัดเลแพร่หลายในหมู่ฝรั่งซึ่งรู้หนังสือไทย และ
ในหมู่เจ้านายบางพระองค์ แต่ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเพิ่มจำนวนจำหน่ายของหนังสือ
พิมพ์ได้ ทั้งเจ้านายและขุนนางบางคนไม่พอใจการออกหนังสือพิมพ์ และการเขียน
ข่าวของหมอบรัดเล ตลอดจนการเสนอบทความที่โจมตีขุนนางบางคน ทำให้บรรยากาศของ
การออกหนังสือพิมพ์ไม่สู้ดีนัก และพอถึงรัชกาลหมอบรัดเลถึงแก่กรรม หมอบรัดเลจึงต้องนำบุตร
สามคนกลับสู่รัฐ หมอบรัดเลจึงเลิกออกหนังสือพิมพ์ไปในปี 2388 ในปี 2393 หมอบรัดเลกลับ
มาประเทศไทยอีกครั้ง และเมื่อรัชกาลที่ 4 ได้ครองราชย์ หมอบรัดเลก็ได้ออก
หนังสือพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง คือออกบางกอกรีคอร์เดอร์ฉบับภาษาไทยในปี 2407 และฉบับ

ภาษาอังกฤษ ในปี 2408

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ฝรั่งเศสเป็นผู้ออกหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับในขณะนั้น อาทิเช่น หมอบรัดเลย์ ออก Bangkok Recorder , Bangkok Calender และ Siam Weekly Monitor และหมอจันทเลออก Siam Times Weekly หนังสือพิมพ์สมัยนี้ให้ความรู้ทางด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน เช่น ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้อ่านหนังสือพิมพ์เป็นชนชั้นสูง เป็นส่วนใหญ่ หนังสือพิมพ์จึงเป็นเครื่องเก็บความรู้ของผู้ที่มีความรู้อยู่แล้ว มากกว่าที่จะเผยแพร่ศิลปวิทยาการใหม่ ๆ ไปสู่สามัญชน

รัชกาลที่ 4 ได้ทรงให้ความสนใจสนับสนุนการออกหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก ทั้งยังทรงสนิทสนมกับหมอบรัดเลย์ เป็นการส่วนพระองค์อีกด้วย ในปี พ.ศ. 2401 พระองค์ได้ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา ซึ่งพิมพ์จากโรงพิมพ์ที่ทรงตั้งขึ้นเอง คือ โรงพิมพ์อักษรพิมพ์การ ทั้งยังได้ทรงพิมพ์หนังสือเผยแพร่ทางศาสนาอีกด้วย แต่นอกจากพระองค์ท่านแล้วยังไม่มีคนไทยคนใดให้ความสนใจในกิจการหนังสือพิมพ์เป็นพิเศษ อาจจะเป็นเพราะยังไม่มีคนไทยที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านนี้มากเพียงพอ และถึงแม้ว่ารัชกาลที่ 4 จะทรงสนับสนุนการพิมพ์ พวกขุนนางก็ดูเหมือนว่าจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าใดนัก จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ วงการหนังสือพิมพ์จึงขยายตัวมากขึ้น และวางรากฐานมั่นคงยิ่งขึ้นในแผ่นดินสยาม

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีสิ่งใหม่ ๆ ในวงการสื่อสารมวลชนหลายอย่างหลายประการด้วยกัน อาทิเช่น เกิดการโทรเลขเป็นครั้งแรกในเมืองไทย เกิดหนังสือพิมพ์จีนฉบับแรกคือ หมย่น้ำยึกป้อ ในปี พ.ศ. 2448 เกิดหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรก เกิดหนังสือประเภทนวนิยายประโลมโลก (novels) ตามแบบฝรั่ง เกิดนักหนังสือพิมพ์ไทยเป็นจำนวนมาก และปรากฏว่าในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เองที่การหนังสือพิมพ์เริ่มแผ่ขยายไปสู่มวลชน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 หมอสมิท (Samuel John Smith) ได้ออกหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกของเมืองไทย คือ Bangkok Daily Advertiser พิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ ทรงออกครุโถวาท ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ออกโดยคนไทย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงมหามลิกา ทรงร่วมกับพระองค์เจ้าที่พระองค์เจ้าน้องออกหนังสือพิมพ์ Court ขาวราชการ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกที่ออกโดยคนไทย หลังจากนั้นการหนังสือพิมพ์ก็เริ่มหันเหจากกลุ่มของเจ้านาย และฝรั่งไปสู่มวลชนโดยพระยาสิงห์สาคกรออกสยามไมตรี ในปี 2437 ก.ศ.ร. กุหลาบออกสยามประเภทสุนทรโวาทพิเศษ ในปี 2440 และเทียนวรรณออกกุลยวิภาคพจนกิจ ในปี พ.ศ. 2443

แต่แม้ว่าคนไทยจะหันเข้ามามีบทบาทในการหนังสือพิมพ์มากขึ้นเพียงใด อิทธิพลของฝรั่งต่อการหนังสือพิมพ์ไทยก็ยังเห็นได้ชัด ครุโถวาท นอกจากจะเสนอข่าวสารบ้านเมืองแล้ว ก็ยังแปลบทความจากหนังสือพิมพ์ต่างประเทศมาลงพิมพ์เป็นอันมาก การใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษทับศัพท์ภาษาไทยก็ยังมีมาก กุลยวิภาคพจนกิจ แสดงถึงการรับอิทธิพลทางค่านิยมความคิด เห็น เกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และเสรีภาพทางการเมือง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม หนังสือพิมพ์ของพวกเขาเจ้านายก็มีลักษณะเฉพาะตัวอยู่คือการทำหนังสือพิมพ์ เพื่อสอนผู้อ่านมากกว่าที่จะรายงานเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของประชาชน หนังสือพิมพ์ของพวกเขาเจ้านายมักเป็นการสอนความรู้ต่าง ๆ แก่กุลบุตร ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม นิทานสุภาษิต โบราณคดี และระเบียบราชการ ไม่มีโฆษณา ซึ่งแตกต่างจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งที่มีโฆษณาเป็นอันมาก ในปลายรัชสมัย สามัญชนเริ่มทำหนังสือพิมพ์ที่มีอิสระทางความคิดมากขึ้น เรียกร้องเสรีภาพมากขึ้น สนใจเสนอข่าวที่เกี่ยวกับสามัญชนมากขึ้น และมีโฆษณามากขึ้น คนไทยเริ่มยึดการทำหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพซึ่งจะทำให้การหนังสือพิมพ์เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6

ไถ่มีบางท่านยกย่องว่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น เป็นสมัยทอง หรือยุคทองของการหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อพิจารณาคุณภาพของการหนังสือพิมพ์แล้วจะเห็นว่า เป็นไปได้

สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นสมัยที่คนไทยเห็นคุณค่าของหนังสือพิมพ์มากขึ้น อ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้น เนื่องจากว่ามีการศึกษามากขึ้นหรือเพราะหนังสือพิมพ์เสนอข่าวเกี่ยวกับสามัญชนมากขึ้น อาจเป็นไปได้ทั้งสองอย่าง ในส่วนของนักหนังสือพิมพ์นั้นมีความชำนาญในวิชาชีพนี้มากขึ้น และยึดการทำหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพที่มั่นคงมากมายซึ่งแตกต่างไปจากสมัยรัชกาลที่ 5 ที่บรรดาเจ้านายทั้งหลายมักทำกันเป็นงานอดิเรก สิ่งหนึ่งที่ทำให้การหนังสือพิมพ์เฟื่องฟูมากในสมัยนี้ก็คือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายจนนักหนังสือพิมพ์บางคนไซ้ไม่ถูก แต่อย่างไรก็ตาม รัชกาลที่ 6 ก็พยายามแสดงตัวอย่างให้แก่ักหนังสือพิมพ์โดยทั่ว ๆ ไปได้เห็นว่าการใช้เสรีภาพที่ถูกต้องการจะทำอะไร และทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่มีส่วนผูกพันกับวงการหนังสือพิมพ์อย่างแน่นแฟ้น

ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีหนังสือพิมพ์และวารสารออกเป็นจำนวนมาก จนถึงกับต้องแข่งขันกันในด้านจำนวนจำหน่าย หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับพยายามเสนอเนื้อหาที่เป็นที่ถูกต้องใจของประชาชน ผลก็คือ เกิดการเสนอเนื้อหาประเภทพงศาวดารจีน นวนิยายสั้น-ยาว และเรื่องแปลเป็นหลักสำคัญของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ที่ออกในขณะนั้น เพราะประชาชนชอบอ่านมาก หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีโฆษณาเป็นจำนวนมาก แสดงว่าการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์คงจะเริ่มไคล่คลแล้ว บริษัทห้างร้านจึงนิยมโฆษณาด้วยกันมาก กังนั้นหนังสือพิมพ์นอกจากจะมีรายได้จากจำนวนจำหน่ายแล้ว ยังมีรายได้จากการโฆษณาอีกด้วย การทำหนังสือพิมพ์คงจะไคล่ไคล่ ึ่งมีหนังสือพิมพ์และวารสารใหม่ ๆ ออกเป็นจำนวนมาก แต่ถึงแม้ักหนังสือพิมพ์จะมีความชำนาญในด้านการจัดทำและการเขียนมากขึ้น แต่เสรีภาพอันมากมายที่ได้รับนั้นดูเหมือนว่า นักหนังสือพิมพ์ไทยยังไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับมันได้ กล่าวคือ ไคล่ปรากฏว่า มีนักหนังสือพิมพ์ทะเลาะกันเองอย่างมากมาย เช่นไทย ทะเลาะกับ กรุงเทพมหานคร และ กรุงเทพมหานคร ทะเลาะกับ สยามราษฎร์ ต่างฝ่ายต่างก็ใช้การมปะทะกันอย่างรุนแรง นักหนังสือพิมพ์บางคนพยายามแสดงสติปัญญาของตน และเสนอบทความโจมตีผู้อื่นอย่างมากมาย จนการฟ้อง

ร่องคดีที่มีประมาณเกือบจะเป็นของธรรมดา แม้รัชกาลที่ 6 เอง ก็มีใต๋ทรงขึ้นชอบกับการปฏิบัติคน เช่นนี้ของนักหนังสือพิมพ์ ใต๋ทรงนิพนธ์นิทานขึ้นมา เรื่องหนึ่ง ชื่อ รายงานการประชุมปาลิเมนต์สยาม ทรงแสดงให้เห็นถึงการใต๋เดียวกันอย่างไม่เป็นใต๋ เป็นพ่าย มีแค่คนข้างพูด และพูดไปโดยไม่ถูกจุดที่ต้องการ เพียงแต่ต้องการที่จะออกแสดงความรู้ของตนเอง และหวังที่จะโยกผลประโยชน์เข้าตนเองให้มากที่สุด หาเป็นความหวังที่ต่อชาติอย่างแท้จริงไม่

แต่อย่างไรก็ตามนักเขียนบางท่านก็แสดงความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ใจ เช่น การใต๋ตอบระหว่างผู้ใช้นามปากกาว่า "โศกนันทวิศาล" กับ "อัสวพาหุ" ฝ่ายหลังคือนามปากกาของรัชกาลที่ 6 การใต๋ตอบเป็นไปอย่างรุนแรง แต่รัชกาลที่ 6 ก็มีใต๋ถือสาหาความ "โศกนันทวิศาล" มากเท่าใต๋นัก สังเกตจากพระราชปรารภตอนหนึ่งที่มีต่อมหาดเล็กว่า "ข้าก็เห็นว่าเขาคงหวังที่ต่อชาติอย่างเกี่ยวกับข้า เขามีความคิดเห็นอย่างไรก็ถือว่าของเขาถูก เขาก็พูดออกมาอย่างเปิดเผย อย่างนี้ข้าชอบ ก็ถือว่าไปแอบซุบซิบต่อเรื่องอย่างใต๋พวกซี้ซาลากตาขาว มือไม้พ่ายเอาคืนรำน้า" ³⁹

รัชกาลที่ 6 ใต๋ทรงพระราชนิพนธ์บทความลงหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมาก เช่น บทความเรื่อง โคลนคิคล้อ เรื่องขอมใจเพื่อนจีน เรื่องมะพร้าวต้นกก เรื่องเจ้าลัทธิตาธา ทั้งยังทรงเป็นผู้อุปถัมภ์หนังสือพิมพ์ไทยมาตั้งแต่ยังทรงเป็นมกุฎราชกุมาร และในขณะที่ยังมีใต๋ทรงขึ้นครองราชย์นี้เอง ก็ยังทรงเป็นเลขานุการของกรรมการผู้ออกหนังสือพิมพ์วิบูลย์ญาณอีกด้วย ทรงเป็นผู้สนับสนุนการออกหนังสือพิมพ์กุสุมิต ซึ่ง เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกในกุสุมิตธานี มีจุดประสงค์ในการออก คือ เป็นตัวอย่างให้หนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นทำหนังสือพิมพ์ไปในวิธีการที่ถูกต้องตามวิถีทางประชาธิปไตย นับว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทำคุณประโยชน์แก่การหนังสือพิมพ์ไทยเป็นอย่างมาก

³⁹ จริงแต่อย่างไรผู้เขียนไม่ยืนยัน แต่ใต๋คัดมาจากตอนหนึ่งใน "ชีวิตและงานของอัสวพาหุ" หน้า ของประพันธ์ ทวีตพงศ์

ในสมัยรัชกาลที่ 6 วิวัฒนาการหนังสือพิมพ์ทันสมัยขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก มีการใช้ภาพถ่ายอย่างกว้างขวาง มีการใช้ภาพการ์ตูนลายเส้น ที่นิยมมากคือการ์ตูนล้อทางการเมือง มีการใช้ปากหัวข่าวตัวโต การเขียนอักษรถึงคงามกว่าในสมัยก่อน มีการใช้กระดาษสีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสนใจแก่ผู้อ่าน วิธีการเขียนข่าวและการโฆษณาถึงโบราณอยู่ คือยังไม่หลุดพ้นจากการเขียนข่าวในทำนองเรียงความ และแทรกความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนไว้อย่างมาก ภาษายังคงนิยมใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษ การโฆษณาเต็มไปด้วยการโฆษณาน้ำหอมฝรั่ง และสินค้าฝรั่งมากมายหลายชนิด แสดงถึงอิทธิพลของฝรั่งที่มีในสมัยนี้

การหนังสือพิมพ์ไทยอยู่ในระดับเฟื่องฟู จนกระทั่งถึงการปฏิวัติ 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนการปฏิวัตินั้นหนังสือพิมพ์เต็มไปด้วยลัทธิเสรี และเช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่ครั้งเกิดการปฏิวัติขึ้นปรากฏว่าเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีอำนาจสั่งปิด หรือเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ออกจำหน่าย ดังปรากฏว่า นับตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2475 ถึงวันที่ 16 กรกฎาคม 2477 มีหนังสือพิมพ์ถูกปิด 18 ฉบับ มีนักหนังสือพิมพ์ถูกยึดใบอนุญาต 32 คน หนังสือพิมพ์มีสถานะไม่แน่นอน บางฉบับปิดแล้วเปิดใหม่ภายในเวลาไม่กี่วัน แล้วก็ถูกสั่งปิดอีก บางฉบับมีอายุเพียงไม่กี่เดือนในปีนั้น และหลังจากการปฏิวัติแล้วใหม่ ๆ หนังสือพิมพ์เริ่มแบ่งออกเป็นหลายฝ่ายหลายฝ่าย คือ ฝ่ายอิสระ ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายเป็นกลาง ฝ่ายนิยมกษัตริย์ และฝ่ายไม่นิยมกษัตริย์ ฝ่ายอิสระไม่กล้าแสดงตัวเกินขีดนัก เพราะกลัวถูกถอนใบอนุญาต และถูกสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ฝ่ายรัฐบาลก็พยายามอธิบายถึงการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญและการเอาออกเอาใจคณะราษฎร ทั้งบางฉบับยังแสดงอาการเห็นด้วยกับการเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์ ฝ่ายเป็นกลาง คือฝ่ายที่ไม่แสดงความเห็นแน่นอน บางทีก็คิดบางทีก็ชม ถ้าศิโรนแรงไปหน่อยก็อาจถูกลงโทษได้ทันที เช่นกัน หนังสือพิมพ์หลายฉบับแสดงว่ายังต้องการให้กษัตริย์กษัตริย์เอาไว้ แต่บางฉบับก็เอาใจคณะราษฎรจนเกินเลยถึงโจมตีสถาบันกษัตริย์ก็มี บทความหลังปี 2475 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชนชั้นทหาร ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด

การโฆษณาเป็นมากในสมัยก่อนปฏิวัติ แต่หลังปี พ.ศ. 2475 แล้ว มีโฆษณาน้อยลง เนื้อหาของการโฆษณาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการขายยา และสิ่งประหลาด คลอกจนของฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม ผ้าเช็ดหน้า ที่น่าแปลกคือการโฆษณาโรงพยาบาลและภักตาคาร แสดงว่าสมัยนั้นยังไม่เป็นที่นิยมกัน มัน เติงคี่ เป็น เนื้อหาที่มี เเปอร์ เช่น ค่ลงมากในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2475 - 2476 มีมัน เติงคี่หลาย เรื่อง หลากกรสนวนนิยายไทยเป็นที่นิยมกันมาก เหตุที่มีมัน เติงคี่มากเข้าใจว่า เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการลงข่าวการเมืองมากเกินไป ค่ายหนังสือพิมพ์สมัยนั้น เกิดความหวาดเกรงว่าจะถูกปิด จึงเลี่ยงไปเสนอนวนนิยายแทน และอาจจะ เป็น ค่าย เหตุผล เกี่ยวกับนี้เองที่ทำให้ เนื้อหาของข่าวในช่วงปฏิวัติไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ข่าวส่วนใหญ่เน้นไปที่การปฏิบัติงานของคณะราษฎร

หลังจากปี 2475 เป็นต้นมาจนถึงสมัยปัจจุบัน การทำหนังสือพิมพ์ และสภาวะแวดล้อมการออกหนังสือพิมพ์แตกต่างจากสมัยการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นอันมาก⁴⁰

หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน มีฐานะมั่นคงขึ้น และผู้จัดทำหนังสือพิมพ์มีความรู้ทางวิทยาการใหม่ ๆ ทางด้านการหนังสือพิมพ์มากขึ้น เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ และผลิตบัณฑิตทางการสื่อสารมวลชนสาขาการหนังสือพิมพ์ออกมาปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมากพอสมควร ปัจจุบันนี้ทางกรมประชาสัมพันธ์ได้สำรวจจำนวนหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ว่ามีอยู่ 164 ฉบับ แยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้⁴¹

⁴⁰ สุกัญญา คีระวนิช , ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย (รัชกาลที่ 1-7) , รายงานประกอบคำบรรยายในการสัมมนาบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภูมิภาค ครั้งที่ 1 ณ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 21-23 ตุลาคม 2517 (พิมพ์โรเนียว)

⁴¹ กองข่าว , กรมประชาสัมพันธ์ , บัญชีรายชื่อหนังสือพิมพ์ , 2518

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครรวม	14	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายวันภาษาต่างประเทศที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพฯ รวม	9	ฉบับ
หนังสือพิมพ์ภาษาไทยส่วนภูมิภาค รวม	58	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร รวม	42	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายทศ (10 วัน) ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครรวม	3	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายปักษ์ (15 วัน) ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครรวม	5	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายเดือนที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร รวม	33	ฉบับ

นอกจากนี้ สืบค้นคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รวบรวมรายชื่อหนังสือพิมพ์เสนอแผนวิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิติศาสตร์ เมื่อเดือน มกราคม 2519 ซึ่งผู้วิจัยได้นำมารวบรวมไว้มีเพิ่มเติมจากที่กรมประชาสัมพันธ์สำรวจไว้แล้ว ดังนี้

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร อีก	3	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายวันภาษาต่างประเทศที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพฯ อีก	3	ฉบับ
หนังสือพิมพ์ภาษาไทยส่วนภูมิภาค อีก	20	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร อีก	18	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายทศ (10 วัน) ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครอีก	6	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายปักษ์ (15 วัน) ที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครอีก	2	ฉบับ
หนังสือพิมพ์รายเดือนที่มีสำนักพิมพ์ในกรุงเทพมหานครอีก	2	ฉบับ
รวมหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยทั้งสิ้นที่รวบรวมได้จำนวน	218	ฉบับ